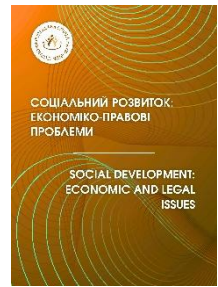

e-ISSN 3083-6018

СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК: економіко-правові проблеми

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

Міжнародно-правові підходи до правового статусу віртуальних активів: виклики для українського законодавства

Вікторія В. Сидоренко ^{1*} ● Михайло М. Дутов ²

¹ Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Україна). Доцент кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права ФСП, канд. юрид. наук.

² Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (Україна). Доцент кафедри інформаційного, господарського та адміністративного права ФСП, канд. юрид. наук, старший науковий співробітник.

* Автор-кореспондент, e-mail: lawnanu@gmail.com

СТАТТЯ	АНОТАЦІЯ
Дослідницька DOI: 10.70651/3083-6018/2025.6.07 Авторське право © 2025 авторів Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).	Досліджено міжнародно-правові підходи до визначення правового статусу (режиму) віртуальних активів та проаналізовано проблеми, що постають перед українським законодавством у процесі його адаптації до міжнародних стандартів. Проведено системний аналіз рекомендацій FATF, законодавства ЄС та національних підходів різних країн до регулювання віртуальних активів. Установлено, що попри відсутність єдиного універсального підходу, існують спільні тенденції у регулюванні віртуальних активів, зокрема, розмежування їх за функціональним призначенням, запровадження спеціальних режимів для різних видів та посилення вимог щодо запобігання відмиванню коштів. Продемонстровано сучасний стан правового регулювання віртуальних активів в Україні, зокрема, проаналізовано положення Закону України «Про віртуальні активи». Виявлено основні проблеми українського законодавства: необхідність гармонізації з міжнародними стандартами, врегулювання питань оподаткування, узгодження з іншими нормативно-правовими актами, створення ефективної системи регулювання та нагляду, забезпечення захисту прав споживачів, регулювання інноваційних форм віртуальних активів. Обґрунтовано необхідність комплексного вдосконалення українського законодавства з урахуванням міжнародного досвіду та національних особливостей. Наводиться висновок, що для створення ефективної системи правового регулювання віртуальних активів в Україні необхідно забезпечити баланс між ефективним регулюванням та створенням сприятливих умов для розвитку інноваційних технологій, що сприятиме інтеграції України до світового цифрового простору. Особливу увагу в дослідженні приділено порівняльному аналізу регуляторних режимів провідних юрисдикцій, результати якого наочно представлені у вигляді порівняльної таблиці. Запропоновано конкретні шляхи вдосконалення законодавчого регулювання віртуальних активів в Україні з урахуванням найкращих міжнародних практик та специфіки національної правової системи.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

віртуальні активи, правовий статус, міжнародно-правові підходи, українське законодавство, FATF, криптовалюта, цифрові активи, правове регулювання.

e-ISSN 3083-6018

SOCIAL DEVELOPMENT: Economic and Legal Issues

<https://www.eu-scientists.com/index.php/sdel>

International Legal Approaches to the Legal Status of Virtual Assets: Challenges for Ukrainian Legislation

Viktoriia Sydorenko ^{1*} ● Mykhailo Dutov ²

¹ National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute" (Ukraine).
Associate Professor at the Department of Information, Economic and Administrative Law, PhD in Law.

² National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute" (Ukraine).
Associate Professor at the Department of Information, Economic and Administrative Law, PhD in Law,
Senior Researcher.

* **Corresponding Author**, e-mail: lawnanu@gmail.com

ARTICLE INFO

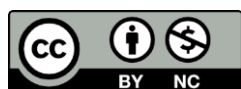
ABSTRACT

Research Article

DOI:

[10.70651/3083-6018/2025.6.07](https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.6.07)

Copyright © 2025
by authors

*This is an open
access journal and
all published
articles are licensed
under a Creative
Commons
Attribution—
NonCommercial 4.0
International
(CC BY-NC 4.0)*

The article examines international legal approaches to determining the legal status of virtual assets and analyzes the challenges facing Ukrainian legislation in the process of its adaptation to international standards. The author has carried out a comprehensive analysis of FATF recommendations, EU legislation, and national approaches of different countries to the regulation of virtual assets. It has been revealed that, despite the absence of a single universal approach, there are common trends in the regulation of virtual assets, including their differentiation by functional purpose, the introduction of special regimes for different types, and strengthening requirements for preventing money laundering. The current state of legal regulation of virtual assets in Ukraine has been studied, in particular, the provisions of the Law of Ukraine "On Virtual Assets." The main challenges for Ukrainian legislation have been identified: the need for harmonization with international standards, regulation of taxation issues, coordination with other regulatory legal acts, creation of an effective system of regulation and supervision, ensuring consumer protection, and regulation of innovative forms of virtual assets. The necessity of comprehensive improvement of Ukrainian legislation, taking into account international experience and national peculiarities, has been substantiated. The author concludes that to create an effective system of legal regulation of virtual assets in Ukraine, it is necessary to ensure a balance between effective regulation and creating favorable conditions for the development of innovative technologies, which will contribute to Ukraine's integration into the global digital space. Special attention in the study is paid to the dialectical method of research, which allows for to consideration of the legal status of virtual assets as a dynamic phenomenon that is in constant development and interaction with other legal institutions. The methodological toolkit of the research is supplemented by system-structural, formal-legal, comparative-legal, historical-legal and prognostic methods, which together provide a comprehensive analysis of the subject matter.

KEYWORDS

virtual assets, legal status, international legal approaches, Ukrainian legislation, FATF, cryptocurrency, digital assets, legal regulation.

1. Вступ

У сучасному глобалізованому світі, де цифрові технології стрімко розвиваються та змінюють традиційні уявлення про фінансові та правові інститути, віртуальні активи постають як унікальний феномен, що потребує належного правового регулювання. Поява криптовалют, токенів, цифрових активів та інших форм віртуальних об'єктів стала справжнім викликом для національних правових систем, змушуючи законодавців переосмислювати усталені концепції та категорії права.

Міжнародна спільнота, усвідомлюючи, зі свого боку, транснаціональний характер віртуальних активів, активно розробляє різноманітні підходи до їх регулювання, які, втім, часто відрізняються залежно від правових традицій, економічних інтересів та особливостей національних правових систем. Як слушно зазначають Вереша Р. В. та Карпунцов В. В., саме розробка міжнародно-правових підходів до регулювання віртуальних активів є необхідною умовою для створення ефективної системи їх контролю та використання [14, с. 68].

Україна як держава, котра прагне інтегруватися до світового цифрового простору та, зрештою, створити сприятливі умови для розвитку інноваційних технологій, стоїть перед необхідністю гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами у сфері регулювання віртуальних активів. Однак, незважаючи на прийняття Закону України «Про віртуальні активи», залишається чимало питань щодо його імплементації та відповідності міжнародним стандартам.

Отже, як кажуть, «диявол криється в деталях», і саме ретельний аналіз міжнародно-правових підходів до визначення правового статусу віртуальних активів та їх співвідношення з українським законодавством становить не лише теоретичний, як видається, але й практичний інтерес. Пропоноване дослідження, таким чином, спрямоване на виявлення основних викликів та перспектив розвитку українського законодавства у сфері регулювання віртуальних активів з урахуванням міжнародного досвіду.

2. Огляд літературних джерел

Проблематика правового статусу віртуальних активів привертає дедалі ширшу увагу науковців по обидва боки Атлантичного океану. Варто зазначити, що, з огляду на новизну та комплексність питання, дослідження здійснюються у різних напрямках: від теоретико-правового осмислення природи віртуальних активів до, наприклад, аналізу практичних аспектів їх регулювання.

Фундаментальні дослідження у сфері визначення правової природи віртуальних активів здійснили, зокрема, Мафі Р. та Рамеші М., які у дійшли висновку, що віртуальні активи за своєю природою є новою категорією об'єктів цивільних прав, які поєднують ознаки як речей, так і інформації [9, с. 159]. Подібної думки дотримується і вітчизняна дослідниця Булеца С., яка розглядає віртуальні активи як особливий об'єкт цивільних прав, що має специфічні ознаки та потребує спеціального правового режиму [2, с. 14].

У контексті міжнародно-правового регулювання віртуальних активів важливе значення мають дослідження Павлідіса Г., який детально проаналізував стандарти FATF (Financial Action Task Force) щодо регулювання віртуальних активів та зазначив, що саме рекомендації FATF наразі є найбільш універсальним міжнародним стандартом у сфері регулювання віртуальних активів, спрямованим передусім на запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму [11, с. 3]. Практичні аспекти імплементації стандартів FATF розглядаються також у колективній праці під керівництвом Шварца Н., яка була підготовлена під егідою Міжнародного валютного фонду [12].

Особливої уваги заслуговують дослідження, присвячені проблемам використання віртуальних активів для відмивання коштів та фінансування тероризму – останнім часом ця тематика починає цікавити дедалі більше представників науки і практики. Зокрема, Барселлона М. у своїй роботі детально аналізує механізми використання віртуальних активів для фінансування тероризму та пропонує стратегії протидії цьому явищу [1]. Кутсупія В., своєю чергою, досліджує виклики, пов'язані з використанням віртуальних активів для відмивання коштів, а також пропонує шляхи вдосконалення міжнародно-правового регулювання у цій сфері [6, с. 60–62].

Вітчизняні дослідники також активно долучаються до наукового дискурсу щодо правового статусу віртуальних активів. Так, Нікончук А. досліджує генезу правового регулювання обігу віртуальних активів в Україні та світі, акцентуючи увагу на ризиках та проблемах їх правового регулювання [10, с. 30]. Кулик О., аналізуючи феномен *lex cryptographica*, розглядає його як джерело права, що регулює відносини на ринку віртуальних активів, та наголошує на необхідності врахування цього феномену при розробці національного законодавства [8, с. 155–156].

Цікавий підхід пропонують Грицай С., який розглядає перспективи введення понять «цифрові речі» та «цифровий контент» для розширення сфери регулювання віртуальних активів [5, с. 10–12], та Гонг Дж., котрий досліджує проблематику визначення та регулювання віртуальної власності в міжнародних договорах [3, с. 105–107].

Водночас, незважаючи на вельми значну кількість наукових праць, присвячених різним аспектам правового регулювання віртуальних активів, питання співвідношення міжнародно-правових підходів до визначення правового статусу віртуальних активів з українським законодавством залишається недостатньо дослідженим, що зумовлює актуальність запропонованого матеріалу.

3. Постановка завдання

Головною метою даного дослідження є системний аналіз міжнародно-правових підходів до визначення правового статусу віртуальних активів та виявлення основних викликів, що постають перед українським законодавством у процесі його адаптації до міжнародних стандартів у цій сфері.

Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі завдання:

1. Дослідити основні міжнародно-правові підходи до визначення правового статусу віртуальних активів, зокрема в рамках рекомендацій FATF, документів IOSCO, ЄС та інших міжнародних організацій.

2. Проаналізувати національні підходи до регулювання віртуальних активів у різних юрисдикціях, виявити спільні та відмінні риси.

3. Визначити сучасний стан правового регулювання віртуальних активів в Україні, зокрема, положення Закону України «Про віртуальні активи» та інших нормативно-правових актів.

4. Виявити основні проблеми, що постають перед українським законодавством у контексті його гармонізації з міжнародними стандартами у сфері регулювання віртуальних активів.

5. Розробити рекомендації щодо вдосконалення українського законодавства у сфері регулювання віртуальних активів з урахуванням міжнародного досвіду.

Об'єктом дослідження тут нижче є суспільні відносини, що виникають у процесі регулювання правового статусу віртуальних активів як на міжнародному, так і на національному рівні. Предметом дослідження, відповідно, є міжнародно-правові підходи до визначення правового статусу віртуальних активів та їх порівняння з українським законодавством.

4. Методи та матеріали

У ході дослідження було використано низку загальнонаукових та спеціально-юридичних способів і методів пізнання, що дозволило системно й об'єктивно проаналізувати предмет дослідження.

Так, діалектичний метод став основою методології запропонованого дослідження, уможлививши розгляд правового режиму віртуальних активів як динамічного явища, що перебуває у постійному розвитку та взаємодії з іншими правовими інститутами. Застосування цього методу дозволило виявити суперечності у правовому регулюванні віртуальних активів та визначити шляхи їх подолання.

Системно-структурний метод було застосовано для дослідження віртуальних активів як правового феномену, що має свою структуру та взаємопов'язані елементи. Цей метод, зрештою, дозволив визначити місце віртуальних активів у системі об'єктів цивільних прав та виявити специфіку їх правового режиму.

За посередництва формально-юридичного методу було проаналізовано нормативно-правові акти як міжнародного, так і національного рівня, що регулюють відносини, пов'язані з віртуальними активами. Цей метод дозволив виявити особливості юридичної техніки, що використовується при розробці нормативних положень щодо віртуальних активів.

Порівняльно-правовий метод, безперечно, мав провідне значення для даного дослідження, оскільки дозволив порівняти різні міжнародно-правові підходи до регулювання віртуальних активів, а також зіставити їх з українським законодавством. Це, своєю чергою, дало можливість виявити спільні та відмінні риси у правовому регулюванні віртуальних активів у різних юрисдикціях, а також визначити напрями вдосконалення українського законодавства.

Історико-правовий метод було використано для дослідження генези правового регулювання віртуальних активів як на міжнародному, так і на національному рівні. Це, зі свого боку, дозволило простежити еволюцію підходів до визначення правового режиму віртуальних активів та, зрештою, виявити тенденції їх розвитку.

Прогностичний метод дозволив визначити перспективи розвитку правового регулювання віртуальних активів в Україні з урахуванням міжнародного досвіду та виявити потенційні проблеми, що можуть виникнути у процесі імплементації міжнародних стандартів.

Нарешті, матеріалами дослідження слугували міжнародно-правові документи, зокрема, рекомендації FATF, документи IOSCO, директиви ЄС, а також національні нормативно-правові акти різних країн, що регулюють відносини, пов'язані з віртуальними активами. Особливу увагу було приділено аналізу Закону України «Про віртуальні активи» та інших нормативно-правових актів в Україні у означеній сфері.

Крім того, при проведенні дослідження було використано наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених, присвячені проблематиці правового регулювання віртуальних активів, а також аналітичні матеріали міжнародних організацій та експертних спільнот.

5. Результати та обговорення

5.1. Міжнародно-правові підходи до визначення правового статусу віртуальних активів

Аналіз міжнародно-правових актів та наукової літератури дозволяє виокремити декілька основних підходів до визначення правового статусу віртуальних активів, які, попри певні відмінності, мають спільні риси та формують міжнародні стандарти у цій сфері.

Передусім слід звернути увагу на стандарти FATF, які наразі є найбільш універсальним міжнародним інструментом регулювання віртуальних активів. Відповідно до оновлених рекомендацій FATF, віртуальний актив визначається як «цифрове представлення вартості, яке може бути предметом цифрової торгівлі або передачі та може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей» [11, с. 2]. Таке визначення, безумовно, є досить широким та охоплює різні види віртуальних активів, включаючи криптовалюти, токени та інші цифрові активи.

Важливим аспектом підходу FATF є також запровадження поняття «постачальник послуг, пов'язаних з віртуальними активами» (VASP), під яким розуміється будь-яка фізична або юридична особа, яка не підпадає під дію інших рекомендацій та здійснює як бізнес одну або кілька з таких дій або операцій для або від імені іншої фізичної або юридичної особи: (i) обмін між віртуальними активами та фіатними валютами; (ii) обмін між однією або кількома формами віртуальних активів; (iii) передача віртуальних активів; (iv) зберігання та/або адміністрування віртуальних активів або інструментів, що дозволяють здійснювати контроль над віртуальними активами; та (v) участь у наданні фінансових послуг, пов'язаних з пропозицією емітента та/або продажем віртуального активу [12, с. 15].

Важливою особливістю підходу FATF є його спрямованість на запобігання використанню віртуальних активів для відмивання коштів та фінансування тероризму. Так, Рекомендація 15 FATF вимагає від країн оцінювати та пом'якшувати ризики, пов'язані з віртуальними активами та VASP, застосовувати заходи належної перевірки клієнтів, а також забезпечувати наявність ефективної системи моніторингу та санкцій [6, с. 55].

Інший важливий міжнародний підхід до регулювання віртуальних активів представлений у документах Європейського Союзу, зокрема, у Регламенті (ЄС) 2023/1114 Європейського Парламенту та Ради від 31 травня 2023 року про ринки криптоактивів (MiCA). Відповідно до MiCA, криптоактив визначається як «цифрове представлення вартості або прав, які можуть

передаватися та зберігатися в електронній формі з використанням технології розподіленого реєстру або подібної технології» [13, с. 368]. Такий підхід хоча і є схожим з визначенням FATF акцентує увагу не лише на представленні вартості, але й на представленні прав, що є важливим уточненням з огляду на різноманітність віртуальних активів.

Аналізуючи національні підходи до регулювання віртуальних активів, можна виокремити кілька основних моделей, які відрізняються залежно від правових традицій та економічних інтересів різних країн.

Кудь А. пропонує комплексну класифікацію віртуальних активів, яка враховує як їх технічні характеристики, так і правовий статус у різних юрисдикціях [7, с. 35]. Ця класифікація дозволяє краще зрозуміти різноманітність підходів до регулювання віртуальних активів та визначити найбільш ефективні моделі з урахуванням національних особливостей.

Для більш наочного представлення різних підходів до регулювання віртуальних активів у різних юрисдикціях пропонуємо узагальнити основні моделі регулювання та їх характерні риси (табл. 1).

Таблиця 1. Порівняльний аналіз підходів до регулювання віртуальних активів у різних юрисдикціях

Країна/ юрисдикція	Визначення віртуальних активів	Регуляторний орган	Ключові особливості регулювання	Статус як засобу платежу
США	Різні визначення залежно від регуляторного органу (SEC, CFTC, FinCEN)	SEC, CFTC, FinCEN, IRS	Фрагментарне регулювання, залежно від класифікації віртуального активу	Не є законним платіжним засобом, але можуть використовуватися для платежів
ЄС (MiCA)	Цифрове представлення вартості або прав, які можуть передаватися та зберігатися в електронній формі з використанням технології розподіленого реєстру	Національні регулятори, ESMA, EBA	Єдиний режим для всього ЄС, ліцензування VASP, захист споживачів	Не є законним платіжним засобом
Японія	Цифрові активи, що використовуються як засіб платежу, які не є законною валютою	FSA	Ліцензування криптобірж, суворі вимоги KYC/AML	Визнаються як засіб платежу
Швейцарія	Криптоактиви, токенизовані цінні папери, платіжні токени	FINMA	Чітка класифікація токенів, сприятливе регулювання для інновацій	Можуть використовуватися як засіб платежу
Ліхтенштейн	Токен як інформація на системі TT (Trusted Technologies), яка може представляти права вимоги або речові права	FMA	Комплексний Закон про токени та довірчі технології (TVTG)	Можуть використовуватися як засіб платежу, але не є законною валютою
Україна	Нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має цифрове вираження та обертається у системі обліку віртуальних активів	НКЦПФР, НБУ	Правове визнання, але відсутність повноцінного регулювання	Не є законним платіжним засобом

Як видно з таблиці, підходи до регулювання віртуальних активів відрізняються залежно від юрисдикції, проте можна виокремити певні спільні тенденції: розмежування віртуальних активів за їх функціональним призначенням, запровадження спеціальних режимів для різних

видів віртуальних активів, а також посилення вимог щодо запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

5.2. Правовий статус віртуальних активів в Україні: сучасний стан та перспективи

Правове регулювання віртуальних активів в Україні наразі перебуває на етапі становлення. Ключовим нормативно-правовим актом у цій сфері є Закон України «Про віртуальні активи», ухвалений 17 лютого 2022 року. Відповідно до цього Закону, віртуальний актив визначається як «нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має цифрове вираження та обертається у системі обліку віртуальних активів» [14, с. 70]. Закон також розрізняє забезпечені та незабезпечені віртуальні активи, а також запроваджує поняття «постачальник послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів».

Однак, як зазначає Нікончук А., «незважаючи на прийняття Закону України «Про віртуальні активи», залишається чимало питань щодо його імплементації та узгодження з іншими нормативно-правовими актами» [10, с. 33]. Зокрема, Закон не вирішує питання оподаткування операцій з віртуальними активами, не врегульовує питання використання віртуальних активів як засобу платежу, а також не містить чітких механізмів захисту прав споживачів.

Крім того, як доречно зазначає Кулик О., «українське законодавство не враховує повною мірою специфіку технології блокчейн та інших технологій розподіленого реєстру, що створює певні проблеми при регулюванні відносин, пов'язаних з віртуальними активами» [8, с. 158]. Це, своєю чергою, може створювати певні проблеми при застосуванні Закону на практиці.

Одним із ключових викликів для українського законодавства у сфері регулювання віртуальних активів, безумовно, є його гармонізація з міжнародними стандартами, зокрема, з рекомендаціями FATF та законодавством ЄС. Так, Вереша Р.В. та Карпунцов В.В. зазначають, що «хоча Закон України «Про віртуальні активи» в цілому відповідає рекомендаціям FATF, проте він не враховує останні зміни до цих рекомендацій, що стосуються так званого “travel rule”» [14, с. 78]. Це правило вимагає від VASP обмінюватися інформацією про відправника та отримувача при здійсненні транзакцій з віртуальними активами, що, знову ж таки, є важливим інструментом запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму.

Іншим викликом для українського законодавства є необхідність урегулювання питань оподаткування операцій з віртуальними активами. Як зазначає Грицай С., «відсутність чіткого режиму оподаткування операцій з віртуальними активами створює правову невизначеність та стримує розвиток ринку віртуальних активів в Україні» [4, с. 40]. Тож, на думку багатьох експертів, необхідно внести відповідні зміни до Податкового кодексу України, які б враховували специфіку операцій з віртуальними активами та створювали сприятливі умови для розвитку цього ринку.

Важливим питанням є також необхідність узгодження Закону України «Про віртуальні активи» з іншими нормативно-правовими актами, зокрема, з Цивільним та Господарським кодексами України, а також з законодавством у сфері фінансових послуг. Як зазначає Цюра В., Панова Л. та Грамацький Е., «віртуальні активи мають специфічні ознаки, які не завжди вписуються в традиційні категорії цивільного права, що створює певні проблеми при їх правовому регулюванні» [13, с. 370]. Так, наприклад, виникають питання щодо можливості застосування до віртуальних активів інститутів права власності, зобов'язального права, права інтелектуальної власності тощо.

Крім того, як зазначає Виговський О. І. та Легенко В. І., «важливим викликом є необхідність створення ефективної системи регулювання та нагляду за ринком віртуальних активів» [15, с. 105]. Відповідно до Закону України «Про віртуальні активи», регулювання у сфері обігу віртуальних активів здійснюється Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Національним банком України. Однак залишаються питання щодо розмежування їх повноважень, механізмів взаємодії та координації дій.

Не менш важливим викликом, безперечно, є необхідність забезпечення належного захисту прав споживачів послуг, пов'язаних з віртуальними активами. Ця перспектива відкриває нам новий вимір проблеми, позаяк, на слушну гадку Булеца С., «віртуальні активи, особливо криптовалюти, характеризуються високою волатильністю та певними ризиками для споживачів, що вимагає запровадження спеціальних механізмів захисту їх прав» [2, с. 20]. Такі механізми можуть включати (зокрема, але не виключно) вимоги щодо розкриття інформації,

встановлення відповідальності постачальників послуг, пов'язаних з віртуальними активами, за порушення прав споживачів тощо.

Також непростотою проблемою для українського законодавства є необхідність регулювання інноваційних форм віртуальних активів та пов'язаних з ними технологій, таких як невзаємозамінні токени (NFT), децентралізовані фінанси (DeFi), децентралізовані автономні організації (DAO) тощо. Як зазначає Барселлона М., ці інноваційні форми віртуальних активів та технологій створюють нові проблеми для правового регулювання, котрі не завжди можуть бути вирішені в рамках традиційних правових категорій [1, с. 45], відтак потребуючи нового юридико-технологічного інструментарію для досягнення того рівня ефективності, що задовольнить вимоги цивільного обігу.

6. Висновки

Проведене дослідження дозволяє дійти певних висновків стосовно міжнародно-правових підходів до визначення правового статусу віртуальних активів та проблем, що постають перед українським законодавством у цій сфері.

Аналіз міжнародно-правових підходів до регулювання віртуальних активів свідчить про відсутність єдиного універсального підходу. Натомість, існують різні моделі регулювання, які відрізняються залежно від правових традицій, економічних інтересів та особливостей національних правових систем. Водночас, можна виокремити певні спільні тенденції, зокрема, розмежування віртуальних активів за їх функціональним призначенням, запровадження спеціальних режимів для різних видів віртуальних активів, а також посилення вимог щодо запобігання відмиванню коштів та фінансуванню тероризму. Ці спільні тенденції відображають єдність насамперед змісту відповідних економічних відносин.

Провідну роль у формуванні міжнародних стандартів у сфері регулювання віртуальних активів відіграють рекомендації FATF, які спрямовані передусім (але не виключно) на запобігання використанню віртуальних активів для відмивання коштів та фінансування тероризму. І це закономірно, позаяк гнучкість таких активів робить їх привабливим засобом для оборудків тіньової економіки. Значний вплив також мають підходи, розроблені в рамках Європейського Союзу, зокрема, Регламент MiCA, який встановлює єдиний режим регулювання ринків криптоактивів для всіх країн-членів ЄС (див. вище).

Хоча правове регулювання віртуальних активів в Україні перебуває на етапі становлення, але ухвалення Закону України «Про віртуальні активи» все ж є важливим кроком у напрямі правового визнання та регулювання віртуальних активів попри той факт, що залишається чимало питань щодо його імплементації та узгодження з іншими нормативно-правовими актами.

Основними викликами для українського законодавства у сфері регулювання віртуальних активів є: гармонізація з міжнародними стандартами, зокрема, з рекомендаціями FATF та законодавством ЄС; урегулювання питань оподаткування операцій з віртуальними активами; узгодження з іншими нормативно-правовими актами, зокрема, з Цивільним та Господарським кодексами України; створення ефективної системи регулювання та нагляду за ринком віртуальних активів; забезпечення належного захисту прав споживачів послуг, пов'язаних з віртуальними активами; регулювання інноваційних форм віртуальних активів та пов'язаних з ними технологій.

Для подолання зазначених складнощів необхідно здійснити системне вдосконалення українського законодавства у сфері регулювання віртуальних активів, яке має охоплювати не лише спеціальний закон, але й інші нормативно-правові (зокрема, підзаконні) акти, що регулюють пов'язані відносини. При цьому, особливу увагу слід приділити забезпеченню балансу між необхідністю ефективного регулювання ринку віртуальних активів та створенням сприятливих умов для розвитку інноваційних технологій.

Таким чином, розвиток українського законодавства у сфері регулювання віртуальних активів має відбуватися з урахуванням міжнародного досвіду та стандартів, однак з огляду на національні особливості та потреби. Це, безперечно, дозволить створити ефективну систему правового регулювання віртуальних активів, яка сприятиме розвитку цього ринку в Україні та її інтеграції до світового цифрового простору.

References

1. Barcellona, M. (2023). *Virtual Assets and Terrorism Financing Structure, Evolution and Law Enforcement Strategies*. https://www.research.unipd.it/bitstream/11577/3481383/2/Barcellona_Marta.pdf
2. Buletsa, S. (2023). Virtual Assets as an Object of Civil Rights. *Central European Academy Law Review*, 1(1), 11–23. <https://doi.org/10.62733/2023.1.11-22>
3. Gong, J. (2011). *Defining and addressing virtual property in international treaties*. BUJ Sci. & Tech. https://www.bu.edu/jostl/files/2015/02/Gong_Web_171.pdf
4. Hrytsai, S. (2022). The place of virtual assets in the structure of digital financial technology. *International Science Journal of Management, Economics & Finance*, 1(3), 34–48. <https://doi.org/10.46299/j.isjmef.20220103.3>
5. Hrytsai, S. (2023). Prospects for introducing the concept of “digital things” and “digital content”: expanding the scope of regulation of virtual assets. *Krakowskie Studia Małopolskie*, 2(38), 7–25. <https://doi.org/10.15804/ksm20230201>
6. Koutsoupia, V. (2023). Challenges of the Use of Virtual Assets in Money Laundering. *Nordic Journal of European Law*, 6(4), 53–78. <https://doi.org/10.36969/njel.v6i4.25919>
7. Kud, A. A. (2021). Kompleksna klasyfikatsiia virtualnykh aktyviv [Comprehensive classification of virtual assets]. *International Journal of Education and Science*, 4(1), 14–39. <https://doi.org/10.26697/ijes.2021.2.1> (in Ukrainian)
8. Kulyk, O. (2025). Lex cryptographica yak dzherelo prava, shcho rehulyuye vidnosyny na rynku virtual'nykh aktyviv [Lex cryptographica as a source of law governing relationships in the virtual assets market]. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 1(32), 150–163. <https://visnyk.kh.ua/uk/author/10.31359/1993-0909-2025-32-1-150> (in Ukrainian)
9. Mafi, H., & Rameshi, M. (2023). The Legal Nature of Virtual Asset. *Legal Research*, 26(103), 157–180. <https://www.magiran.com/paper/2679917/the-legal-nature-of-virtual-asset?lang=en>
10. Nikonchuk, A. (2023). Legal genesis of virtual asset circulation in Ukraine and worldwide: Risks and concerns. *Law Journal of the National Academy of Internal Affairs*, 3(13), 26–36. <https://doi.org/10.56215/naia-chasopis/3.2023.26>
11. Pavlidis, G. (2020). International regulation of virtual assets under FATF's new standards. *Journal of Investment Compliance*, 21(1), 1–8. <https://doi.org/10.1108/JOIC-08-2019-0051>
12. Schwarz, N., Chen, M. K., Poh, M. K., Jackson, M. G., Kao, K., Fernando, M. F., & Markevych, M. (2021). Virtual assets and anti-money laundering and combating the financing of terrorism (1): Some legal and practical considerations. *International Monetary Fund*. <https://doi.org/10.5089/9781513593821.063>
13. Tsiura, V., Panova, L., & Gramatsky, E. (2024). Virtual assets in the digitalization era: Economic and private legal aspects. *Baltic Journal of Economic Studies*, 10(3), 366–374. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2024-10-3-366-374>
14. Veresha, R. V., & Karpuntsov, V. V. (2025). Legal providing and risk factors of virtual assets circulation: national and international legal aspects. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 1(32), 66–85. <https://visnyk.kh.ua/en/journals/10.31359/1993-0909-2025-32-1-66> (in Ukrainian)
15. Vygovskyy, O. I., & Lehenko, V. I. (2024). Legal Regulation of Virtual Assets in the Principality of Liechtenstein. *Actual Problems of International Relations*, 1(161), 103–108. <https://doi.org/10.17721/apmv.2024.161.1.103-108>